

Asia: VN/14302/2019

Lausuntopyyntö luonnoksesta uudeksi ilmastolaiksi

Lausunnonantajan lausunto

Yleisiä huomioita esityksestä

Lain päivittäminen on nykyisen ilmastotutkimuksen tulosten valossa välttämätöntä. Lain valmistelussa on syytä kiinnittää vielä enemmän huomiota siihen, että lailla on konkreettisia vaikutuksia – että se on kyllin velvoittava, jotta 1,5 asteen päästövähennys voi toteutua. Samalla tulee taustaselvityksensä lisäksi myös itse laissa muistaa ilmastomuutoksen lisäksi myös muut ympäristökysymykset, kuten biodiversiteetti

Ilmastomuutos on pitkälti kulttuurinen ja sosiaalinen, ei tekninen ongelma. Siksi myös sen ratkaisu piilee yhdessä toimimisessa ja oppimisessa. Elinikäiseen oppimiseen voi vaikuttaa ympäristökasvatuksella, joka lisää ympäristötietoisuutta.

Taustaselvityksessä puhutaan lasten ja nuorten oikeuksista, mutta laissa näitä ilmastoasioiden keskushenkilöitä ei ole mainittu tai huomioitu. Tähän pitää saada lopullisessa lakitekstissä lisäys jo pykälässä 1:

1§ Lain tarkoitus

Lisäys: 2) turvata lasten, nuorten ja tulevien sukupolvien elinmahdollisuudet

Määritelmät-kohtaan on syytä lisätä myös määritelmät ympäristökasvatukselle ja ympäristötietoisuudelle, jotka ovat olennaisia asioita taistelussa ilmastomuutosta vastaan.

Esitys Finton KEKO – Kestävän kehityksen kasvatuksen ontologian määritelmien mukaisiksi määritelmiksi:

ympäristökasvatus (sama kuin kestävän kehityksen kasvatus):

kasvatus, joka tukee elinikäistä oppimisprosessia siten, että yksilöiden tai yhteisöjen arvot, tiedot, taidot ja toimintatavat muuttuvat kestävän kehityksen mukaisiksi. Kestävän kehityksen kasvatuksen ja ympäristökasvatuksen tavoitteet ovat samanlaiset, mutta painotuksissa voi olla eroja:

ympäristökasvatuksella viitataan erityisesti luontokasvatukseen ja ympäristöongelmiin kytkeytyvään ja kestäväää elämäntapaa edistävään kasvatukseen. (<https://finto.fi/keko/fi/page/p61>)

ympäristötietoisuus

ympäristönäkökohtien tiedostaminen ja niiden huomioiminen toimintaa koskevia päätöksiä ja valintoja tehtäessä (<http://finto.fi/keko/fi/page/p141>)

Hiilineutraaliustavoite ja päästövähennystavoitteet (2 §)

Oppimisen näkökulma on lisättävä pykälään kaksi seuraavasti

2§ Lain ja suunnittelujärjestelmän tavoitteet

Lain ja sen mukaisen ilmastopolitiikan suunnittelujärjestelmän tavoitteena on osaltaan varmistaa, että: (...)

- lisäys:

4) varmistetaan kasvatuksen ja koulutuksen kautta, että jokaisella on riittävät tiedot ilmastonmuutoksesta ja luonnon monimuotoisuudesta

- muokataan entinen kohta 4) seuraavanlaiseksi kohdaksi:

5) kansallisin toimin sopeudutaan ilmastonmuutokseen edistämällä ilmatoriskien hallintaa, ympäristökasvatusta ja ilmastokestävyyttä

Valtion viranomaisen ja kunnallisen viranomaisen edistämisvelvoite (5 §)

Pykälässä epämääräiset ilmaisut ”mahdollisuuksien mukaan” ja ”ottaen huomioon paikalliset olosuhteet” voivat vesittää lain tarkoituksen. Nämä ilmaisut tulee poistaa, ja edistämisen keinot sekä vastuut tulee ilmaista selkeämmin ja tiukemmin.

Suunnittelujärjestelmä, erityisesti uusi maankäyttösektorin suunnitelma (7–13 §)

8 § Suunnitelmien yleiset vaatimukset

Oppimisen näkökulma on lisättävä suunnitelmien vaatimukseen lisäämällä uusi kohta kohdaksi 5 (muut kohdat siirtyvät pykälän alaspäin):

Suunnitelmien valmistelussa on lisäksi otettava huomioon: (...)

5) muutoksen edellyttämän oppimisen mahdollistaminen ympäristökasvatuksen ja ympäristötietoisuuden lisäämisen kautta

11 § Keskipitkän aikavälin ilmastosuunnitelma

Oppimisen näkökulma on lisättävä suunnitelmien vaatimukseen lisäämällä uusi kohta kohdaksi 3) (muut kohdat siirtyvät pykälän alaspäin):

Suunnitelmassa esitetään 2 §:ssä tarkoitettujen tavoitteiden saavuttamiseksi seuraavat asiat (...)

3) toimet, joilla kaikenikäisten kansalaisten ympäristötietoisuutta lisätään;

13 § Ilmastopolitiikan suunnitelmien valmistelu

Tarkennettava/ muistutettava lain tulkitsijalle mieleen, että myös lasten ja nuorten näkökulma ja vaikuttamismahdollisuudet on huomioitava muuttamalla pykälän alku seuraavaan muotoon:

Edellä 9—12 §:ssä tarkoitettuja ilmastopolitiikan suunnitelmia valmisteltaessa on yleisölle, myös lapsille ja nuorille, varattava tilaisuus tutustua selkokieliseen suunnitelmaluonnokseen sekä esittää siitä mielipiteensä.

Ilmastopolitiikan seuranta ja ilmastovuosikertomus (15–18 §)

18 §

Ilmastovuosikertomus Selkokielinen, lyhennetty versio seurannan tuloksista sekä ilmastovuosikertomuksesta helpottaa lasten ja nuorten kuulemista sekä auttaa kouluja ja oppilaitoksia tarttumaan ajankohtaisiin ilmastokysymyksiin: kasvatus- ja koulutussektori ovat tärkeitä yleisön tavoittamisessa, ymmärryksen lisäämisessä ja vaikuttamisen mahdollistamisessa oppimisen kautta. Pykälän viimeinen lause onkin korjattava muotoon:

Ilmastovuosikertomuksesta on tiedotettava yleisölle riittävästi. Tiedottamisessa on huomioitava selkokielisyys sekä kasvatuksen ja koulutuksen tarpeet.

19 § Viranomaisten tehtävät

Pykälässä on lueteltu muut ministeriöt paitsi opetus- ja kulttuuriministeriö. Ilmastokriisi vaatii kuitenkin pohjimmiltaan oppimista ja kulttuurin muutosta, joten opetus- ja kulttuuriministeriön rooli on työnjaossa keskeinen. Pykälän loppuun tulee lisätä lause:

Opetus- ja kulttuuriministeriö huolehtii kaikkien pykälien kasvatusta, opetusta ja ympäristötietoisuutta koskevista suunnitelmista ja raportoinnista.

Saamelaiskulttuurin edistäminen, saamelainen ilmastoneuvosto (mm. 14 §, 21 §)

-

Suomen ilmastopaneeli (20 §)

Lapsilla ja nuorilla tulee olla edustus Suomen ilmastopaneelissa. Ensimmäisen momentin viimeinen lause tulee muuttaa muotoon:

Ilmastopaneelissa tulee olla edustus eri tieteenaloilta sekä eri ikäryhmistä mukaan lukien lapset ja nuoret.

Muutoksenhaku (22 §)

-

Esityksen vaikutukset

On muistettava, että lailla on vaikutuksia myös sivistyksen alueella, eli myös opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonala tulee saada kiinteästi mukaan lain täytäntöönpanoon.

Muita huomioita

Lapsilla ja nuorilla on oltava tasavertainen mahdollisuus osallistua ja saada tietoa ympäristökysymyksistä. Opettajien täydennyskoulutusta ja opetussuunnitelmien täytäntöönpanoa on edistettävä sekä kansallisesti että paikallisesti.

Mykrä Niina
Suomen luonto- ja ympäristökoulujen liitto ry